

**ПІДГОТОВКА СПЕЦІАЛІСТІВ
З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ
ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Москаленко Наталія, Ковров Яків*, Алфьоров Олександр***
Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту*,
Дніпропетровська консерваторія ім. М. Глінки**

Аннотация

В статье раскрываются некоторые аспекты подготовки специалистов по физической культуре и спорту к инновационной деятельности. Совершенствование системы подготовки специалистов к внедрению инновационных технологий предусматривает использование интерактивных методов обучения в процессе изучения дисциплины «Инновационные технологии в физическом воспитании» и «Современные педагогические технологии». Внедрение интерактивных методов обучения позволяет отрабатывать умения и навыки для осуществления инновационной деятельности по физическому воспитанию в условиях учебных заведений.

Ключевые слова: инновационная деятельность, студенты, физическое воспитание, интерактивные методы обучения.

Annotation

The article describes some aspects of training specialists in physical education and sport to innovative activity. Improving the system of training for the introduction of innovative technologies involves the use of interactive teaching methods while studying the discipline “Innovative technologies in physical education” and “Modern educational techniques”. Introduction of interactive teaching methods enables development and drill skills to implement innovations in physical education at the educational institutions.

Key words: innovative activity, students, physical education, interactive teaching methods.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом особливого значення набуває діяльність у навчальних закладах освіти різного рівня, яка характеризується системним експериментуванням, апробацією та застосуванням інновацій в освітньому процесі.

У перекладі з грецької мови “інновація” означає “оновлення, новизна, зміна”. Вперше з’явилося поняття в зарубіжних дослідженнях XIX ст. у техніці при введенні деяких елементів однієї галузі в іншу, і розглядається у психолого-педагогічній літературі неоднозначно. Найпоширенішим є визначення американського вченого К. Роджерса [6], який стверджує, що “новизна – це ідея, що є для конкретної особи новою, і немає значення, чи є ідея об’єктивно новою, чи ні, ми визначаємо її в часі, який минув з моменту її відкриття або першого використання”. Ф. Брансуїк визначає “інновацію, як нову ідею, дію або адаптовану ідею, або ті, для яких настав час реалізації”.

Російський вчений С. Батишев вважає, що інновація є комплексним процесом створення, розповсюдження та використання нового практичного засобу (новизни, нововведення) в галузі техніки, технології, педагогіки, наукових досліджень [2].

Сучасні вітчизняні вчені розглядають інновацію в освіті як процес створення, поширення й

використання нових засобів (нововведень) для розв'язання тих педагогічних проблем, які досі вирішувалися по-іншому; результат творчого пошуку оригінальних, нестандартних рішень різноманітних педагогічних проблем; актуальні, значущі й системні новоутворення, які виникають на основі різноманітних ініціатив і нововведень, які стають перспективними для еволюції освіти і позитивно впливають на її розвиток; продукти інноваційної освітньої діяльності, які характеризуються процесами створення, розповсюдження та використання нового засобу (новизни, нововведення) в галузі педагогіки та наукових досліджень; нові форми організації праці та управління, нові види технологій, які охоплюють не тільки окремі установи й організації, але й різні сфери діяльності; процес оновлення чи вдосконалення теорії і практики освіти, який оптимізує досягнення її мети; процес здійснення цілеспрямованих змін, зорієнтованих на перетворення яких-небудь компонентів у структурі або функціонуванні організації; нові ідеї, дії, або адаптовані ідеї, або такі, для яких настав час реалізації; нововведення в галузі техніки, технології, організації праці й управління, які ґрунтуються на використанні досягнень науки і передового досвіду, а також – використанні цих нововведень у найрізноманітніших галузях і сферах діяльності [7].

З огляду на сутнісні ознаки інновації є всі підстави розглядати її як процес і як продукт (результат). Інновація як процес означає часткову або масштабну зміну стану системи і відповідну діяльність людини. Інновація як результат передбачає процес створення (відтворення) нового, що має конкретну назву “новація”.

Принципово нові концептуальні ідеї і положення щодо модернізації освіти вимагають переорієнтації методичної роботи на пошук і розробку нових, іннова-

ційних шляхів розвитку системи освіти, формування в педагогічному середовищі справді нового педагогічного мислення на всіх рівнях педагогічної діяльності.

Аналіз розвитку сучасної системи освіти в Україні доводить, що інноваційна діяльність в галузі фізичної культури потребує активізації, пошуку нових шляхів удосконалення системи фізичного виховання, створення нових інноваційних технологій.

Вирішення вказаної проблеми потребує підвищення уваги до розробки нових технологій навчання, які б спрямували майбутнього спеціаліста у напрямку набуття необхідних професійних знань, умінь і навичок, що відповідають вимогам сучасного соціального замовлення [5].

Сьогодні галузь фізичного виховання і спорту має потребу у молодих кваліфікованих кадрах, які не тільки володіють сучасними знаннями, але й знають, як застосувати їх на практиці [5].

Тому проблема підготовки спеціалістів до здійснення інноваційної діяльності є актуальною в сучасних соціально-економічних умовах.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано згідно державної бюджетної науково-дослідної теми Міністерства освіти і науки України: «Науково-теоретичні основи інноваційних технологій фізичного виховання різних груп населення» (номер державної реєстрації 0113U001406) на 2012-2015 рр., яка виконується в Дніпропетровському державному інституті фізичної культури і спорту.

Мета дослідження – науково обґрунтувати шляхи удосконалення підготовки спеціалістів з фізичної культури і спорту до інноваційної діяльності.

Обговорення результатів дослідження. Підготовка спеціалістів з фізичної культури і спорту для здійснення інноваційної діяльності передбачає побудову

освітнього процесу на основі врахування постійно змінних інтересів і освітніх потреб, а також втілення індивідуального підходу до кожного учасника навчального процесу.

Одним із шляхів активізації студентів до інноваційної діяльності є побудова навчального процесу на основі застосування інтерактивних методів навчання.

На відміну від традиційних методів навчання, які побудовані на парадигмі «підтримуючого навчання», тобто не принципи трансляції та відтворення студентам готових зразків навчальної діяльності, інтерактивні методи мають переваги такі:

– засвоєння знань, умінь, навичок з мети освіти перетворюються на засіб розвитку здібностей; на зміну «суб'єкт-об'єктній логіці дії на студента приходять логіка сприяння, співпраці, коли викладач і студент не протистоять один одному, а виступають один за одного як партнери сумісного розвитку;

– стає суб'єктом свого власного розвитку, розглядається як самооцінка особи. Відповідно міняється і критерій цінності викладача – він цінується не за те, що більше знає, а за те, що уміє організувати процес саморозвитку студента і себе самого;

– стереотипне відтворення студентами стандартного мінімуму наочних знань, умінь, навичок і готових істин міняється на проектування і організацію освітнього середовища, сприяючого розкриттю природних даних що вчать, саморозвитку і пізнавальних, фізичних і духовних здібностей;

– змінюється ідеологія освіти. Мова йде про розвиток глобального мислення і формування громадянина здатного забезпечувати стійкий суспільний і економічний розвиток в масштабі своєї країни;

– все актуальніше стає вимога екологічності освітніх технологій, тобто відповідності цілей, змісту, методів навчання та освітнього середовища власній природі

людини і його розвитку як істоти, яка утілює в собі біологічну і соціальну суть, останнє десятиліття багато хто починає говорити про духовну суть людини, а ми додаємо до цього ще й психічну суть;

– підсилює роль психологічного супроводу освітнього процесу, змінюючи, таким чином, традиційне співвідношення між дидактикою і психологією, виводячи навчально-виховний процес на психодидактичний рівень. Під психодидактикою і, відповідно, під психолого-дидактичною системою ми розуміємо пріоритетне використання психологічних закономірностей розвитку здібностей людини як початкову підставу для побудови освітніх технологій і систем.

Вдосконалення системи підготовки спеціалістів до інноваційної діяльності нами здійснювалось зі студентами ДДІФКіС, які навчаються за ОКР «Спеціаліст» та ОКР «Магістр» у процесі вивчення дисциплін «Інноваційні технології у фізичному вихованні» та «Сучасні педагогічні технології».

Нами були запропоновані для вивчення такі інтерактивні методи навчання: інформаційне повідомлення, міні-лекції, «мозковий штурм», аналіз історій та ситуацій, інтерактивні презентації, рольові ігри, запитання та відповіді, дебати, рухливі ігри; основними формами роботи є групова робота, робота в парах, індивідуальна.

Використання даних методів в навчальному процесі обумовлено специфікою запропонованої теми, метою, завданнями, специфікою основних засобів, які забезпечують високий рівень знань, необхідних навичок і вмій вчителів фізичної культури.

Нами застосовувались методи, які спрямовані на стимуляцію взаємодії студентів у групових формах занять та орієнтовані на власну активність слухачів під час динамічного навчального процесу.

Заняття проходили за чітко визначеною структурою тренінгу, яка представлена на рисунку 1.

Рис. 1. Структура тренінгу в процесі навчання за інноваційною технологією

I. Вступна частина включала: знайомство учасників, визначення очікувань від курсів, встановлення правил роботи на тренінгу.

II. Основна частина включала: міні-лекції, інформаційні повідомлення, «мозковий штурм», запитання і відповіді, роботу в групах, рухливі ігри.

III. Практична частина включала: презентації, обговорення, дискусії, рольові ігри, роботу в групах, рухливі ігри.

IV. Заключна частина включала: зворотній зв'язок зі слухачами, завершення тренінгу.

Вступна частина тренінгу передбачає вирішення таких завдань:

- оцінка рівня засвоєння матеріалу попереднього тренінгу (отримання зворотного зв'язку). Зазвичай це відбувається у формі опитування (що найбільше запам'яталося чи сподобалося на минулому тренінгу);

- актуалізація теми поточного тренінгу і виявлення очікувань;

- створення доброзичливої і продуктивної атмосфери (цей етап називають;

- загальним терміном «знайомство». Він проходить у формі самопрезентації чи взаємопрезентації учасників тренінгу;

- підтримання демократичної дисципліни у формі прийняття, уточнення або повторення правил групи.

Основна частина тренінгу – кілька тематичних завдань у поєднанні з вправами на зняття м'язового і психологічного напруження. В основній частині тренінгу іноді виділяють теоретичний і практичний блоки. Проте цей поділ є досить умовним. Адже знання (як і уміння та навички) на тренінгу здобуваються у процесі виконання практичних завдань (міні-лекції у формі бесіди, презентації, взаємонавчання, робота в групах).

Заключна частина тренінгу охоплює:

- підбиття підсумків;
- отримання зворотного зв'язку за тематикою поточного тренінгу;
- релаксацію і процедури завершення тренінгу.

Форма проведення тренінгу має суттєве значення, однак головним є його зміст. Для того, щоб реально вплинути на свідомість і поведінку студентів, зміст тренінгу повинен:

- бути ретельно спроектованим;
- бути максимально наближеним до потреб і проблем учасників;

- враховувати рівень їх актуального розвитку і завдання найближчого розвитку;

- орієнтуватися на формування цінностей, знань, умій і навичок, які є основою позитивної поведінки;

– включати обговорення делікатних тем не ізольовано, а в контексті інших важливих проблем.

Під час проведення занять за інтерактивною технологією ми використовували міні-лекції як тренінговий метод навчання, коли потрібно передати студентам досить великий обсяг нової і не дуже простої інформації з теорії і методики фізичного виховання.

Викликати інтерес до лекції, викладач повинен чітко сформулювати мету і ясну структуру, щоб вона відповідала потребам учасників тренінгу, бути доступною для розуміння на актуальному рівні їх інформованості та компетентності. При цьому, щоб не втрачати захопливість, добре розбавляти виклад матеріалу прикладами, випадками з життя, маловідомими цікавими фактами, цитатами.

Для підвищення інтересу студентів під час лекцій ми використовували різноманітні прийоми, наприклад:

– аудіовізуальні презентації (слайди, відеофільми тощо);

– запитання – відповіді, відповідність яких темі лекції та витрати часу на них викладач ретельно контролює;

– заздалегідь підготовлені висупи слухачів, покликані представити різні погляди на предмет лекції.

Дискусія як метод тренінгу дозволяє викласти матеріал на вищому рівні у нетрадиційній формі, отримати вихідну базу для самостійного дослідження спірних питань, збуджує інтерес до пошуку істини, формує у студентів навички логічно несуперечливо аргументованого ведення дискусії, вчить правильно співвідносити раціональні та емоційні доведення, відкриває творчі можливості слухачів.

Дискусія як метод інтерактивного навчання була успішно застосована нами для вирішення проблемних питань.

Метод дискусії використовується на тренінгах, коли студен-

там потрібно було висловлювати свою думку. Дискусія на тренінгу вимагає продуманості і ґрунтовної попередньої підготовки. Потрібні не тільки хороші знання, але також наявність умінь висловлювати свої думки, чітко формулювати питання, наводити аргументи. Навчальні дискусії збагачують уявлення слухачів по темі, впорядковують і закріплюють знання.

Дискусії в тренінговій методикі представляють собою таку форму пізнавальної діяльності, в якій суб'єкти освітнього процесу упорядковано і цілеспрямовано обмінюються своїми думками, ідеями, судженнями з обговорюваної навчальної проблеми. Дискусії як форма взаємодії суб'єктів навчання, робить можливим використовувати елементи педагогіки співробітництва за типом «навчай – навчися».

Інформаційне повідомлення – це група найпростіших елементів інформації, що мають внутрішній взаємозв'язок. За допомогою інформаційного повідомлення надається студентам інформація про опорні схеми інтерактивних методів навчання, способи організації заняття на основі інтерактивних методів навчання, розкривається сучасний стан системи фізичного виховання.

Метод інформаційного повідомлення використовувався для того, щоб донести нову інформацію одночасно до великої кількості слухачів в умовах, коли слухачі не мають базових знань з певної теми. Тривалість таких інформаційних повідомлень складалася від 10 до 15 хвилин.

В роботі зі студентами нами був застосований метод мозкового штурму, основна ідея, якого: відокремити генерацію ідей від її критики, а точніше – відокремити мрійника від критика.

Метод “мозкового штурму” має вирішувати завдання, а точніше, генерувати рішення і вибирати найбільш підходящі.

В роботі А. Кеней, Т. Літвінової, Н. Карбовської [3] визначено, що «Мозковий штурм» (англ. brainstorming) – один з найбільш популярних методів стимулювання творчої активності. Дозволяє знайти рішення складних проблем шляхом застосування спеціальних правил обговорення. Широко використовується на тренінгах для пошуку нетрадиційних рішень найрізноманітніших завдань.

За допомогою методу аналізу історій і ситуацій нами було використано реальні ситуації, представлені групі для аналізу. Викладач також сам описував реальну історію, яка мала місце в житті. За допомогою цього методу можна проводити аналіз реальних ситуацій, визначати в них ключові проблемні питання, формулювати ідеї щодо можливого розв'язання основних проблем сучасної системи фізичного виховання. Але слід пам'ятати, що застосування методу аналізу історій і ситуацій потребуватиме від викладача значних витрат часу на підготовку, тим більших, чим складніше аналізована ситуація.

Важливою для даного дослідження є позиція Г.М. Бевза [1] в якій він визначає, що особливості проведення аналізу історій і ситуацій виявляються в тому, що:

– студентам роздаються друковані матеріали з описом обраної ситуації;

– можна наприкінці опису визначити питання для аналізу або запропонувати учасникам відповідні інструкції на початку роботи.

– доцільно застосувати обидва прийоми разом за ситуацією:

– учасники мають відокремити суттєві факти від несуттєвих, зробити висновки і ухвалити рішення на підставі цих висновків;

– учасники мають пов'язати аналіз ситуаційної вправи з матеріалами тренінгу, які були вивчені раніше.

Аналіз історій і ситуацій, ми вважаємо, зручно виконувати у

складі малих груп, а згодом малі групи можуть представляти свої висновки всій групі для подальшого обговорення.

Презентація (від англ. presentation) – один із засобів тренінгової методики це наочне подання інформації з використанням мультимедійних засобів. Презентація зазвичай містить в собі текст, ілюстрації до нього і витримана в єдиному графічному стилі [4].

Для презентація нами були використані розширені можливості мультимедіа, щоб постійно підтримувати інтерес слухачів.

Презентація – виступ, супроводжувалась візуальними образами, спрямованими на те, щоб донести до аудиторії інформацію та / або переконати її вчинити певні дії, потрібні організатору презентації. Ефективна презентація, як правило, заздалегідь спланована, добре організована і призначена для певної аудиторії.

Метод рольова гра буз запропонований нами для розігрування певних ситуацій, імітації реальних подій.

Цей метод являє собою в комплексі рольову гру з різними, часто протилежними інтересами її учасників та необхідністю прийняття будь-якого рішення після закінчення або в ході гри. Рольові ігри допомогли формувати у студентів: комунікативні здібності, толерантність, вміння працювати в малих групах, самостійність мислення. Від викладача вимагалась велика попередня методична підготовка при проведенні рольових ігор, вміння прогнозувати результати і робити відповідні висновки.

Під час проведення тренінгу ми намагалися змінювати склад груп за складом і за кількістю. Зміна складу дала змогу всім попрацювати з різними людьми, ближче познайомитися, обмінятися досвідом, думками.

Протягом тренінгу ми використовували рухливі ігри, які проводили з метою зняття психологічного та фізичного навантаження слухачів під час навчання на тренінгах. Рухливі ігри сприяють розвитку комунікативних навичок (спілкуванню). Вони були доречними за змістом, формою діяльності і тривалості. Так, наприклад, перед вправами, які вимагають зосередженої уваги, не слід проводити дуже рухливі розминки.

Використання інтерактивних методів навчання дозволяє активізувати творчу активність студентів, самостійно впроваджувати нові ідеї й технології навчання і виховання.

По закінченню проходження дисципліни «Інноваційні технології у фізичному вихованні» студенти готують творче завдання – «Інноваційний проект», в якому представлені нові форми, методи, засоби навчання й управління, що приносять суттєві зміни в системі фізичного виховання навчальних закладів освіти.

Висновки

Для підготовки спеціалістів з фізичної культури і спорту для інноваційної діяльності одним із ефективних шляхів є втілення інтерактивних методів навчання, які сприяють покращенню рівня професійної освіти, формуванню

навиків і знань до застосування інноваційних технологій, ефективних форм соціально-педагогічної активності, формування особистісного світогляду.

Література:

1. Бевз Г. М. Технологія проведення тренінгів з формування здорового способу життя молоді / Г. М. Бевз, О. П. Главник. – К., 2005. – 172 с.
2. Даниленко Л. І. Управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах / Л. І. Даниленко. – К. : Міленіум, 2004. – 358 с.
3. Кенней А. М. Посібник для тренерів з проведення просвітницьких занять із населенням щодо питань репродуктивного здоров'я і планування сім'ї / Кенней А. М., Літвінова Т., Карбовська Н., Голоцван О. – Корпорація інститут досліджень та тренінгів JSI, 2008. – 137 с.
4. Маккена П. Первые среди равных: как руководить профессионалами / Маккена П., Майстер Д. – М.: Издательство АСТ, «Ермак», 2004. – 71 с.
5. Москаленко Н. В. Напрями удосконалення підготовки спеціалістів з фізичного виховання і спорту / Н. В. Москаленко, А. Моїсеєнко, В. Зайцева та ін. // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2009. - №1. – С. 45-47.
6. Роджерс К. Становление личности : [монография] / К.Роджерс. – М. : Прогресс, 2001. – 312 с.
7. Управление развитием инновационных процессов в школе : [монография] / Т. И. Шашова, П.И. Трешикова. – М., 1995. – 332 с.

